

Alexandru FURTUNĂ

CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA ORIGINEA ȘI ARIA DE RĂSPÂNDIRE A UNOR PROPRIETĂȚI LAICE DIN ȚINUTUL IAȘI (IV)

DOI: 10.5281/zenodo.3595119

Rezumat

Considerații cu privire la originea și aria de răspândire a unor proprietăți laice din ținutul Iași (IV)

Studiul de față este elaborat în baza unor documente incluse în prestigioase culegeri de documente: Documenta Romaniae Historica. A. Moldova; Documente privind istoria României. A. Moldova; Documente privitoare la istoria Moldovei în secolul al XVIII-lea; Moldova în epoca feudalismului etc. Astfel, au fost cercetate anumite aspecte ale problemei cu privire la originea și aria de răspândire a unor proprietăți laice din ținutul Iași. Este vorba de proprietățile stăpânite de familiile Ciogolea, Chiriță, Paleologul, Prăjescu, Bâcioc și Buhuș. Ca urmare a investigațiilor efectuate am putut constata că proprietatea deținută de familiile nominalizate, a fost obținută pe diferite căi: prin slujba dreaptă și credincioasă, prin moștenire, prin danie, schimb și cumpărătură. Cele mai multe sate și părți de sate le-au stăpânit în ținutul Iași familiile Chiriță și Paleologul (circa 17 sate) și Prăjescu (circa 10 sate și părți de sate). Proprietatea familiilor Ciogolea, Chiriță, Paleologul, Prăjescu, Bâcioc și Buhuș a fost răspândită pe ambele maluri ale râului Prut, precum și ale afluenților săi de dreapta și stânga.

Cuvinte-cheie: domn, boier, dregător, danie, moșie, moștenire, vânzare – cumpărare, schimb.

Резюме

К вопросу о происхождении и территории распространения светской земельной собственности в Яском цинуте (IV)

Настоящая статья написана на основе документов, которые включены в престижные сборники: Documenta Romaniae Historica. A. Молдова; Документы относительно истории Румынии. A. Молдова. Документы, касающиеся истории Молдовы XVIII в.; Молдова в эпоху феодализма и др. Таким образом, были исследованы происхождение и территории распространения светской земельной собственности в Яском цинуте. Речь идет о собственности, принадлежавшей известным и влиятельным боярским родам: Чоголя, Кирицэ, Палеолог, Прэжеску, Бэчок и Бухуш. Вследствие проведенных исследований автор смог констатировать, что собственность, принадлежавшая вышеназванным боярам, была приобретена разными путями: по наследству, в форме дарения, посредством обмена и купли-продажи. Большинство сел и частей сел принадлежали родам Кирицэ и Палеолог (около 17) и Прэжеску (около 10). Собственность родов Чоголя, Кирицэ, Палеолог, Прэжеску, Бэчок и Бухуш была распространена по обеим сторонам Прута, а также по берегам правых и левых притоков этой реки.

Ключевые слова: господарь, боярин, должност-

ное лицо, дарение, поместье, наследство, купля-продажа, обмен.

Summary

Considerations regarding the origin and the area of the spread of secular land properties in Iasi County (IV)

This study is developed based on documents included in prestigious collections of documents: Documenta Romaniae Historica. A. Moldova; Documents on the history of Romania. A. Moldova; Documents on the history of Moldova in the XVIII century; Moldova in the era of feudalism, etc. Thus, aspects of the origin and the area of spread of secular land ownership in Iasi County were investigated. These properties belonged to the well-known and influential boyar clans: Ciogolea, Chiritsa, Paleolog, Prajescu, Baciok and Buhush. Following the investigations, we state that the property owned by the above-mentioned families was acquired in various ways: by inheritance, in the form of donation, through exchange and purchase/sale. Most of the land in villages and parts of villages in Iasi belonged to Chiritsa and Paleolog boyar families (about 17) and to Prajescu (about 10). The property of Ciogolea, Chiritsa, Paleolog, Prajescu, Baciok and Buhush clans was spread along both sides of the river Prut, as well as its right and left tributaries.

Key words: lordship, boyar, governor, donation, estate, inheritance, sale – purchase, exchange.

În demersul de față, punând la temelie documente editate, ne vom axa pe studierea originii și ariei de răspândire a unor proprietăți deținute de familiile de boieri Ion Vornicul, Dan Uncleaț, Procelnic, Șandro Tătăreanu, Mihăilă Grămaticul, Olșanu, Arbuș, Neagoe, Spancioc. În același timp, vom aduce în atenția cititorului anumite date biografice cu privire la proprietarii nominalizați.

1. Proprietatea lui Ion Vornicul și a fiilor săi

La **3 iunie 1429**, Alexandru cel Bun face cunoscut, **printr-o carte domnească**, că „aceste adevărate slugi și boieri ai noștri credincioși, pan Lazăr, și pan Stanciu, și pan Costea, fiii lui Ion vornic, ne-au slujit cu dreaptă și credincioasă slujbă. De aceea, noi, **văzând dreapta și credincioasa lor slujbă către noi, i-am miluit cu deosebita noastră milă și le-am întărit drept credincioasa vislujenie a tatălui lor și le-am dat lor, în țara noastră, satele lor** (subl. n. – A. F.), anume: la Tulova, unde este curtea lor (...) și, peste Prut, la Derenice, zece locuri; unde a așezat sat

Stanco, la Cornul Lâcinului, și Fântâna Rece, și unde este Andriaș, și Bahmatăuți și, pe Ciuhru, sub Horodiște, și Suhoverhul, unde este Ion al lui Filea; în tot acest hotar să-și întemeieze zece sate”. De rând cu aceste proprietăți, fiilor lui Ion vornicul le sunt dăruite și alte bunuri [1, pp. 135-136]. Cele 10 locuri, de la Derenice, e posibil să fi fost amplasate pe teritoriul actualelor raioane Râșcani și Glodeni.

Dar cine era acest Ion vornicul? Anumite informații cu privire la statutul social al vornicului respectiv găsim în lucrările lui M. Costăchescu, N. Stoicescu, A. Gonța, C. Cihodaru ș.a. Astfel, N. Stoicescu scrie: „Oană (Vană, Ivan, Vană de la Tulova). În sfat 1397 febr. 3 – 1425 mai 12 (uneori ca vor. Suceava 1411–1423). + ante 1428 dec. 28. A fost ctitorul primei fundații de la m-rea Humor (ante 1415). Copii: Stanciu post. și Lazăr (și ei membri ai sfatului, 1432–1453) și Costea; Lazăr a avut o fiică Ana, căsătorită cu Șandru pârc. și un fiu Sima, iar Costea pe Nastea, căsătorită cu Hărman pârc., Toma pah. și Ilca” [14, pp. 281, 285-286].

Dorohoiianul Oană (Ion vornicul – A. F.), după cum afirmă A. Gonța, „prin funcția sa de județ-vornic al Sucevei, el a trebuit să exercite controlul instrucției militare peste mai multe curți de țară pentru securitatea domniei și a ordinii de stat”. Iar formula „unde este curtea”, scrie în continuare A. Gonța, nu servește ca indicativ la identificarea unei localități, ci arată scaunul sau centrul unei stăpâniri militare [12, pp. 176, 183, 221-224].

2. Proprietatea lui Dan Uncleat

La **19 iunie 1429**, domnul Alexandru cel Bun face cunoscut, „că această adevărată slugă și boier al nostru credincios, pan Dan Uncleat, ne-a slujit, cu dreaptă și credincioasă slujbă. De aceea, noi, văzând dreapta și credincioasa lui slujbă către noi, l-am miluit cu deosebita noastră milă și i-am întărit drept-credincioasa lui vislujenie și i-am dat în țara noastră, în Moldova, șase sate, anume: jumătate < din satul Verejani >, pe Prut, unde este casa lui, și Ciulinești, și unde a fost Oanță, și, peste Prut, Demiianăuți, și <Zubreuți, și satul> la Nistru, la obârșia Medvediei, unde este vătăman S<t>epan, cu pricururile sale. <Și încă i-am dat> trei locuri din pustie, unde este <Iu>rie, un loc la Fântână, sub prisaca lui, <și două> locuri la drumurile celor Două Fântâni (...).

Iar hotarul acestor șase sate să fie cu toate hotarele lor vechi, pe unde au folosit din veac. Iar hotarul Zubreuților să fie din jos, de la Andriaș, de la gura văii, lângă movila săpată din câmp, apoi, peste câmp, la baltă, mai jos de casa lui Roman, apoi, pe baltă..., apoi la capătul de sus al poienilor lui Scumpu, apoi la Prut. Iar hotarul acestor trei locuri din pustie să

fie cât vor putea să folosească destul trei sate” [1, pp. 136-138, 446, 453, 469, 483, 492, 494, 507, 510].

O parte din cele 6 sate întărite lui Dan Uncleat, înclinăm a crede că au fost amplasate pe actualul teritoriu al raioanelor Glodeni și Fălești. Astfel, unele din satele lui Dan Uncleat se mărgineau cu cele 10 locuri de la Derenice, întărite (la 3 iunie 1429) lui Ion vornicul. E de presupus că Dan Uncleat a exercitat, ca și Ion vornicul, controlul instrucției militare peste mai multe curți de țară și case pentru securitatea domniei și a ordinii de stat. În așa mod, domnul Alexandru cel Bun, prin intermediul acestor doi dregători de încredere (Ion vornicul și Dan Uncleat) exercita controlul instrucției militare peste un șir de curți de țară și case, amplasate pe stânga Prutului, pornind de la gura Ciuhurului și până la pârâul Gârla Mare.

Și, în fine, iată ce scrie N. Stoicescu despre acest dregător: „Dan Uncleata, frate cu Tatomir, și el membru al sfatului. În sfat 1421–1430 sept. 10. Fiul său a fost Ivașco al lui Uncleata sau Uncletici” [14, p. 268].

3. Proprietatea Procelnicilor

La **20 august 1462**, Ștefan voievod, domn al Țării Moldovei, face cunoscut cu o carte „că a venit, înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri moldoveni, mari și mici, credinciosul nostru pan, **Bratul, fiul lui Procelnic**, de bunăvoia lui, nesilit de nimeni și nici asuprit, și a vândut ocina sa dreaptă, din uricul său drept, un sat, anume **Unghiul**, unde a fost jude Dumica, mai jos de Fălfoe, pe Jijia, și două iezere care sunt între Prut și între Jijia și toate poienile câte au ascultat de demult de acest sat. Și a vândut acest sat Martei, panița panului Mihul Andronic, pentru 190 de zloți tătărești” [2, pp. 150-151].

La 14 octombrie 1490 același domn, face cunoscut „că aceste adevărate slugi ale noastre, Iurșă și nepotul lui, Iliăș Saula, nepoții lui **Stoian Procelnic cel bătrân**, ne-au slujit drept și credincios. De aceea, noi, văzând dreapta și credincioasa lor slujbă către noi, pe care le-a avut bunicul lor, Stoian Procelnic cel bătrân, de la bunicul nostru, Alexandru voievod, satele la Cârlișura, anume: Procelnicii, unde a fost curtea bunicului lor Stoian Procelnic și Bogdăneștii, și Hovceștii, și Medelenii, și Nedeianii, și Bogheasa, și, pe Bahlui, unde a fost Dragoș, și moara pe Bahlui, și, pe Jijia, Lazoreni, unde a fost Rosneag, și Procelnicii, și moara pe Jijia, și Cozmeștii, și Oișanii, și, peste Prut: Lăslăoanii, la gura Hlabnicului, amândouă cuturile, și Negoeștii și Stancăuții și Scuturceanii, și Cernăteștii, și Găurenii, și Deleștii, la gura Delei, amândouă cuturile” [3, pp. 156-157].

Ulterior, o parte din localitățile pomenite mai sus, ajung să fie stăpânite de neamurile Bucium și Iorga.

Titlul de **procelnic** îl găsim, după cum scrie A. Gonța, numai în câteva acte de cancelarie și e legat de numele unor războinici-boieri, ca un vechi atribut rămas din organizarea gentilică de pe când strămoșii acestora îndepliniseră funcții de șefi ai ginților. Este vorba de boierii Lazar Procelnicul, Stoian Procelnicul cu fiii săi, Iliși Saul și Irșa, de Ivașcu Procelnicul și de Bratul, fiul Procelnicului. De la atributul **procelnic**, devenit nume de om, își trag denumirea și două sate cu numele Procelnici, unul în ținutul Iași, unde a fost curtea lui Stoian Procelnicul, și celălalt în cel al Cârlișăuții [12, p. 92].

E necesar de subliniat că o parte din proprietatea Procelnicilor era amplasată între Șoltoiaia, Vladnic și Delea – afluenți de stânga ai Prutului (actualul teritoriu al raioanelor Fălești și Ungheni). Deci, proprietatea lui Stoian Procelnic cel bătrân și a fiilor săi completa, în jos pe Prut, proprietățile lui Ion vornicul și a lui Dan Uncleat.

4. Proprietatea lui Șandro Tătăreanu

La 25 ianuarie 1472, Ștefan voievod, domn al Țării Moldovei, face cunoscut, „că această adevărată slugă a noastră credincioasă, pan Șandro Tătăreanu, ne-a slujit drept și credincios. De aceea, noi, văzând slujba lui dreaptă și credincioasă către noi, l-am miluit cu deosebita noastră milă și i-am dat și i-am întărit în țara noastră, Moldova, ocina dreaptă a soției lui, Magda, satele anume Moimești și Sârbi și Geamiri, mai sus de târgul Iași” [2, p. 269].

Deci, ca și în cazul lui Ion vornic, Dan Uncleat, Stoian Procelnic etc. Șandro Tătăreanu este miluit pentru „slujba dreaptă și credincioasă”. E posibil ca Șandro Tătăreanu să fi deținut și o anumită funcție.

5. Proprietatea lui Mihăilă grămaticul

La 17 februarie 1502, Ștefan voievod, domn al Țării Moldovei, înștiințează printr-o carte, „precum pe aceste adevărate slugile noastre: Gavril, feciorul Negritii, și pe nepoții (verii – nota alc.) lui, Stanciul și Andrușco și Sillion și Vascăi și sora a lor, Neagșa fiii a lui Coste Murgociu, **toți nepoți a lui Mihail gramaticul**, i-am miluit pre dânșii cu osăbită a noastră milă și le-am dat și le-am întărit lor în pământul nostru a Moldovii a loru-ș(i) dreaptă ocină și câștigare din slujbă a moșului lor, a lui Mihăilă gramaticul, sate: peste Prut, un sat anume Murgoceni, unde au fost cniiaz Ivanu, și cu cotunul lor, unde au fost Torontai, și, pe Turia, Bășeni, unde au fost Bașa, și, pe Jijia, Tărjoca, partea cea de gios, și gium(ă)tate de Iacobenii, unde au fost Iacob vătămănu, gium(ă)tate cea din gios” [3, pp. 470-471].

La 29 aprilie 1635, mai mulți boieri, cum ar fi: **Savin Prăjescul, mare vornic de Țara de Jos; Dumitru**

trașco Șoldan, mare vornic de Țara de Sus; Lupu Prăjescul, clucer; Buhuș, vistiernic; Pătrașco Cio-golea, pârcălab de Hotin; Ionașco Prăjescul, postelnic și alte rude ale lui Balica hatman (subl. n. – A. F.) s-au pârât de față dinaintea domnului Vasile Lupu „cu sluga noastră, Ionașco Popăscul pârcălab de Ștefănești, pentru satul Murguceni, care este în ținutul Iașilor, zicând credincioșii și cinstiții noștri boieri mai sus-scriși că acel sat a fost dreaptă cumpăratură a lui Isac Balica hatman, pe banii lui drepti; iar sluga noastră mai sus zisă, Popăscul pârcălab, așa a spus, înaintea noastră, că Balica hatmanul nu a stăpânit acel sat, Murguceni, și nu l-a cumpărat, ci îi fac mare asuprire.

Astfel, Domnia Mea i-am judecat, cu judecata noastră dreaptă, ca să jure sluga noastră, Popăscul, cu 24 de oameni buni, slugi domnești, că nu a fost vândut acel sat și nimeni dintre rudele lui nu a luat nici un ban de la Balica hatman și nu a stăpânit nimic din acel sat. Deci sluga noastră, **Popăscul pârcălab, a venit înaintea Noastră cu toți jurătorii lor** (lui – nota alc.) **și au jurat pe Sfânta Evanghelie și pe Cinstita Cruce că nu a stăpânit Balica hatmanul nimic din acel sat Murguceni și nimeni dintre rudele lor** (lui – nota alc.) **nu a luat nici un ban de la el** (subl. n. – A. F.) și s-a îndreptat și și-a pus ferăie 24 de zloți în vistieria Domniei Mele” [8, pp. 140-141]. Putem bănui că, în situația creată, Popăscul pârcălab ar fi putut fi în anumite relații de rudenie cu urmașii lui Mihăilă grămaticul.

Anumiți urmași ai lui Mihăilă grămaticul, cum ar fi cei ce se trag din vița lui Gavril etc., au stăpânit părți din Bășeni. Acești urmași, la rândul lor, înstrăinează bunurile lor din Bășeni (vezi documentele din 1552 <ianuarie 1 – august 31> și 5 mai 1552) [4, pp. 125-126, 181-183]; 10 aprilie 1591 [6, pp. 570-571]; 9 iunie 1607 [10, p. 113]; 22 martie 1618 [11, pp. 249-250].

Așadar, în secolul al XV-lea Mihăilă grămaticul a stăpânit în ținutul Iași satele Murgoceni și Bășeni; partea din jos a satului Tărjoca, jumătate din satul Iacobenii. În sec. XVI – prima jumătate a sec. al XVII-lea, proprietățile respective sunt stăpânite de urmașii săi.

Cu privire la Mihăilă gramaticul, N. Stoicescu scrie: „Mihai (Mihu), fiul lui popa Iuga. Grămatic 1422 dec. 25; log. și pisar (scrie și hrisoave) 1425 ian. 30 – 1443 mai 30; log. 1443 nov. 29 – 1450 iun. 30 (cu întreruperi). Fiind unul din cei mai reprezentativi boieri ai vremii sale, trimis de boierii moldoveni cu primul haraci la sultan în primăvara anului 1456, după ce primise un înscris că nu va fi tras la răspundere pentru aceasta. La venirea ca domn al lui Ștefan cel Mare, a plecat în Polonia, de unde a refuzat să se

întoarce, cu toate insistențele domnului, care-i promisea că îl va ține «la mare cinste». Fiica sa s-a numit Mărușca. A avut și trei frați: Duma aprod și post., Sica și Tador grămătic” [14, p. 279].

6. Proprietatea Oeșanului (Cetăreanul ?)

La **10 iunie 1502**, Lupea – feciorul lui Giurgea Oeșanul, a vândut „a sa driaptă ocină și cumpărătura, a tătâne-său, Giurgiu Oeșanului, din dires ce-au avut el de la domnia me (Ștefan vodă – A. F.), din giumătate de sat din Oeșeni, giumătate ce iaste pe Răzina, partea din gios, slugii noastre, lui Ion sluger, drept 70 zloți tătărești” [3, pp. 500-501].

La **21 iunie 1522**, domnul Ștefăniță (Ștefan cel Tânăr) face înștiințare „precum au venit înainte noastră și înainte boierilor noștri, slugile noastre Gavril și frate său Pârvul și sora lor Magda, feciorii> Giurgii Cetereanul, de a lor bună voie, de nime siliț<i> și au vândut a lor dreaptă ocină, dintr-a lor dreptu uric și dires, ce au avut tatăl lor Giurge Cetereanul, cu mărturie de la domnie me, giumătat<i> de sat Oeșani, pe Răzina, cari giumătat<i> este de cătră Drăgusan<i>. Aceia au vândut-o slugii noastre, Andricăi, dreptu două sute de zloț<i>” [9, pp. 199-200].

Așadar, proprietatea lui Giurgiu Oeșanul (Cetăreanul?) era amplasată în vecinătatea proprietății lui Stoian Procelnic cel bătrân (actualul teritoriu al raionului Ungheni). E de presupus că Giurgiu Oeșanul a deținut și o funcție importantă.

7. Proprietatea Arbureștilor

La **17 ianuarie 1517**, domnul Bogdan III dă de știre că „a venit înaintea noastră sluga noastră Eremia, fiul Neagăi, nepotul lui Iuban cel bătrân, de bună voia lui, nesilit de nimeni, nici asuprit și a vândut dreapta sa ocină, din dreptul său uric, **un sat peste Prut, sub Dereni, unde au fost vătămani Caliman și Iachim și Lucaoni** (subl. n. – A. F.). Aceasta a vândut credinciosului nostru pan Luca Arbure portar de Suceava, pentru o sută de zloți tătărești” [9, pp. 101-107].

Urmașii „credinciosului nostru pan Luca Arbure” au stăpânit mai multe sate și părți de sate, inclusiv satul Hiliuți, țin. Iași (vezi documentele din 3 iulie 1575 [5, p. 147]; 2 mai 1585, 19 mai 1587, 4 iunie 1588 [6, pp. 32-33, 252-253, 328-329, 330-331].

Cel mai vechi Arbure cunoscut până azi, după cum scrie Ștefan S. Gorovei, e Ivan Arbure, menționat într-un document din 1453, care poate e tatăl lui Cristea Arbure, pârcălab de Neamț (1471-1476), mort la Războieni (Valea Albă); fiul său, celebrul Luca Arbure, portarul Sucevei, a fost asasinat de Ștefăniță vodă (1517-1527) în aprilie 1523, împreună cu fiii, Toader și Nichita, ceea ce va provoca o pu-

ternică reacție a boierimii moldovene, până la 1540-1541, când Petru Rareș va zdrobi definitiv pe Gănești și Arburești, cum zice Grigore Ureche în cronică sa. Neamul Arbureștilor a fost continuat prin femei [13, p. 4].

E de presupus că între familia Arbure, Ion vornicul (vezi documentul din 3 iunie 1429) și Iuban cel bătrân, să fi existat anumite relații de rudenii. Căci proprietățile deținute de dânsii, într-o oarecare măsură, se suprapun.

8. Proprietatea Neagoeștilor

Datat cu **7 august 1559** este rezumatul unei cărți „de la Alexandru vodă (Lăpușneanu – A. F.) cum că Neagoia pârcălab de Hotin au dat fiului său Ionașcu satul Zăhăicani și cu mori în Ciuhuri, ce i-au fost lui cumpărătura”. Rezumatul respectiv este inclus „într-un opis din 1809 mai 12 de doc. moșilor din ținutul Iași ce trec și în ținutul Hotin (Zăhăicani, Stângăcenii și Stolnicenii) ale lui Costache Sturza fost mare vornic” [4, p. 451]. La 23 iulie 1596, domnul Ieremia Movilă dă și întărește „slugii noastre To<ade>r diac și surorii sale, Samfira, fiii lui Io<naș>co Neagoe, din ispisoc de danie ce a avut tatăl lor, Ionașco Neagoe, de la Alexa<ndru> voievod, dreapta lor ocină și dedină, satul anume Zăhăicani, pe Ciuhur, cu mori pe Ciuhur, care acest mai sus zis sat, anume Zăhăicani, pe Ciuhur, și cu mori pe Ciuhur, a <fost> cumpărătura a panului Neagoe pârcălab de Hotin, pe banii săi drepti. Și l-a dat fiului său, Ionașco Neagoe, afară de alți fii ai săi, pentru că a scos Neagoe toate satele cneaghinei sale, Măgdălina, când le pierduse în hiclenie și le-a dat celorlalți <fii> ai săi” [7, p. 260].

Pe parcursul anilor, între urmașii lui Neagoe pârcălab, apar anumite neînțelegeri legate de satul Zăhăicani. Grăitoare, în acest sens, este o carte (din **22 septembrie 1596**) a domnului Ieremia Movilă cu privire la „păra ce-au fost între giupâneasa Negoiasa i nepoții săi, Gligori și Toader, ficiorii lui Pătrașcu, i nepoții lui Neagoe pârcălab de Hotin și între Toader i soru-sa, Zamfira, ficiorii lui Ionașco Neagoe, pentru satul Zăhăicani în țănu<tu> Iașii, și s-au dat pe cii dintăi rămași” [7, p. 278]. Detaliile dezlegării acestui conflict de interese, pot fi desprinse dintr-o carte domnească (din **5 aprilie 1598**) eliberată de domnul Ieremia Movilă. Astfel, domnul spune: „...noi și tot Sfatul nostru am cercetat și așa am aflat, ca să aibă a jura nepoții lui Neagoe pârcălab, fiii lui Patrașco și ai Tudorei și ai lui Dumitru Neagoe cu 24 de jurători, că acest ispisoc (vezi, mai sus, documentul din 23 iulie 1596 – A. F.) este mincinos și nu este drept. Deci când a fost la zi n-au putut să aducă jurător(i) și iarăși li s-au amănat ziua, o săptămână, și iarăși n-au putut să-i aducă să jure, ci au rămas mai sus scrișii nepoți ai lui Neagoe

de toată legea, dinaintea noastră și dinaintea tuturor boierilor noștri, mari și mici, iar mai sus zișii, slugile noastre, Toader și fratele lui, Dumitru, și sora lor, Samfira, s-au îndreptat dinaintea noastră și dinaintea întregului Sfat al nostru și și-au pus fierăe în Vistieria domniei mele, 24 de zloți” [7, pp. 420-421].

Așadar, în secolul al XVI-lea, satul Zăhăicani a aparținut („din cumpăratură”) lui Neagoe și urmașilor săi. Neagoe, după cum scrie N. Stoicescu, a fost căsătorit cu Măgdalina. Mare stolnic 1545 septembrie 17 – 1548 mai 5; pârcălab de Neamț 1550 martie 12 – aprilie 3; mare comis <1553>; pârcălab de Hotin 1553 noiembrie 21 – 1560 noiembrie.

A pierdut ocinele „în hiclenie” în vremea domniei a doua a lui Alexandru Lăpușneanu. Copii: Ionașco Neagoe, Pătrașco, Tudora și Dumitru Neagoe, căsătorit cu Marica; fiii lui Ionașco au fost Dumitru, Toader diac și Samfira; fiica primului Dumitru, Salomia, căsătorită cu Voruntar Prăjescu comis, care a fost socrul lui Grigore Ureche mare vornic [14, p. 320].

9. Proprietatea familiei Spancioc

La **21 septembrie 1579**, domnul Petru Șchiopul face cunoscut cu o carte „că au venit înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri moldoveni, mari și mici, Mărina, soția lui Toma Spancioc, și cu copiii săi, Ionașco și frații lui, Nicoară și Andronic și sora lor, Costanda <și> Maica, copiii lui Toma Spancioc și ai Mărinei, de bunăvoia lor, nesiliți de nimeni, nici asupriți, și au vândut dreapta lor ocină și cumpăratură a părinților lor și din privilegiu de cumpăratură, ce au avut părinții lor, Toma Spancioc și Mărina, de la Bogdan voievod al lui Alexandru, jumătate din sat, de Ciutești, sub pădurea de fag, la obârșia Nărnăvei, ce este în ținutul Iașilor. Aceasta au vândut-o slugii noastre, lui Zaharia, pentru patru sute de zloți tătarești” [5, pp. 339-340].

Anumiți reprezentanți ai familiei Spancioc au deținut, pe parcursul secolului al XVI-lea, importante dregătorii [14, p. 325].

Cât privește zona Nărnovei, e necesar de subliniat că ea a fost populată din vechime. Dovadă a acestei afirmații servește un document din **28 decembrie <1425-1426>**. La data respectivă, domnul Alexandru cel Bun eliberează o carte, prin care face cunoscut că „acestor adevărate slugi ale noastre fiii lui Ștefan Stravici, Toader și Petru, le-am întărit dreptcredincioasa vislujenie a tatălui lor, Ștefan, și le-am dat, în țara noastră, trei sate la Cărligătura, anume (...). Încă le-am dat, pe Nărnova, patru sate, anume: unde a fost Lațcu, altul unde este Minul și Panici, al treilea, unde este Stancuț, al patrulea unde este Stanciul. Toate acestea să le fie uric, cu tot venitul” [1, pp. 90-91].

E de presupus că familia Spancioc a fost înrudită cu familia Stravici. Proprietatea lor, amplasată pe Nărnova (teritoriul actual al raionului Nisporeni), se mărginea cu proprietatea lui Giurgiu Oeșanul (Cetăreanul?).

Concluzii:

1. Pe parcursul secolului al XV-lea – începutul secolului al XVI-lea o parte din localitățile cuprinse între cursul inferior și de mijloc al Ciuhurului și Nărnova, au aparținut (pentru „slujba dreaptă și credincioasă”) unor boieri și dregători cum ar fi: Oană (Ion) vornicul, Ivan cel Bătrân, Ivan Arbure, Neagoe, Dan Uncleat, Stoian Procelnic cel Bătrân, Gingea Oeșanul, Stavici și urmașilor lor. Putem presupune că stăpâniile acestor boieri și dregători s-au suprapus peste localități structurate în vechi uniuni de onști („romanii populare”). Dregătorii și boierii în cauză exercitau controlul instrucției militare peste mai multe curți de țară și case (instituții cu atribuții militare și administrative-fiscale).
2. Vânzările și schimbul de moșii sau părți de moșii a fost un fenomen larg răspândit în perioada medievală. În aceste cazuri, de regulă, era respectat dreptul de preotimisis.
3. Familiile de boieri, de cele mai multe ori, erau înrudite. Ca urmare, are loc procesul de formare și consolidare a unor clanuri boierești sau a așa numitei oligarhii boierești.

Referințe bibliografice

1. Documenta Romaniae Historica. A. Moldova. Vol. I (1384-1448). Volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi. București: Editura Academiei Române, 1975. 607 p.
2. Documenta Romaniae Historica. A. Moldova. Vol. II (1449-1486). Volum întocmit de L. Șimanschi. București: Editura Academiei Române, 1976. 647 p.
3. Documenta Romaniae Historica. A. Moldova. Vol. III (1487-1504). Volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi. București: Editura Academiei Române, 1980. 686 p.
4. Documenta Romaniae Historica. A. Moldova. Vol. VI (1546-1570). Volum întocmit de I. Caproșu. București: Editura Academiei Române, 2008. 1043 p.
5. Documenta Romaniae Historica. A. Moldova. Vol. VII (1571-1584). Volum întocmit de I. Caproșu. București: Editura Academiei Române, 2012. 1037 p.
6. Documenta Romaniae Historica. A. Moldova. Vol. VIII (1585-1592). Volum întocmit de I. Caproșu. București: Editura Academiei Române, 2014. 1058 p.
7. Documenta Romaniae Historica. A. Moldova. Vol. IX (1593-1598). Volum întocmit de P. Zahariuc, M. Chelcu, S. Văcaru, C. Chelcu, S. Grigiriță. București: Editura Academiei Române, 2014. 663 p.

8. Documenta Romaniae Historica. A. Moldova. Vol. XXIII (1635–1636). Volum întocmit de L. Șimanschi, N. Ciocan și G. Ignat. București: Editura Academiei Române, 1996. 908 p.
 9. Documente privind istoria României. A. Moldova. Veacul XVI, vol. I (1501–1550). București: Editura Academiei Române, 1953. 696 p.
 10. Documente privind istoria României. A. Moldova. Veacul XVII, vol. II (1606–1610). București: Editura Academiei Române, 1953. 547 p.
 11. Documente privind istoria României. A. Moldova. Veacul XVII, vol. IV (1616–1620). București: Editura Academiei Române, 1956. 612 p.
 12. Gonța A. Satul în Moldova medievală. Instituțiile. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1986. 399 p.
 13. Sion C. Arhondologia Moldovei. București: Minerva, 1973. 369 p.
 14. Stoicescu N. Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, în sec. XIV–XVII. București: Editura Enciclopedică Română, 1971. 456 p.
- Alexandru Furtună** (Chișinău, Republica Moldova).
Doctor în istorie, conferențiar, Institutul de Istorie.
Александр Фуртунэ (Кишинев, Республика Молдова). Доктор истории, конференциар, Институт истории.
- Alexandr Furtuna** (Chisinau, Republic of Moldova).
PhD of History, Research Associate Professor, Institute of History.
E-mail: alexandrufurtuna32@yahoo.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3496-8277>